

รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี)

รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง องค์ประกอบของดนตรีไทย

ครูผู้สอน ครูจักรพันธ์ สุวรรณเกิด

ครูชมพูนุท ภู่สกุล

เรื่อง

องค์ประกอบของคนตรีไทย

จากบทเพลงต่อไปนี้

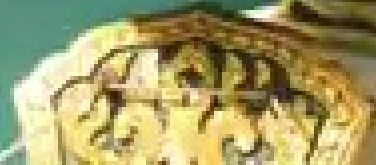
ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางดนตรี

อะไรบ้าง

શ્રી સુભદ્રાદેવિયા સ્વામી

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

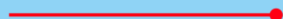
ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ลาวคำหอม ๒ ชั้น

เผยแพร่โดย : ชมรมดนตรีไทย สจม.

เผยแพร่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=LFPYEOQ-๘DE>

จากบทเพลงที่ได้ฟัง

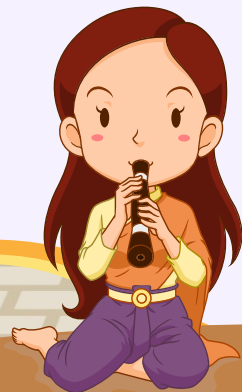
ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางดนตรี

อะไรบ้าง

เรื่อง

องค์ประกอบของดนตรีไทย

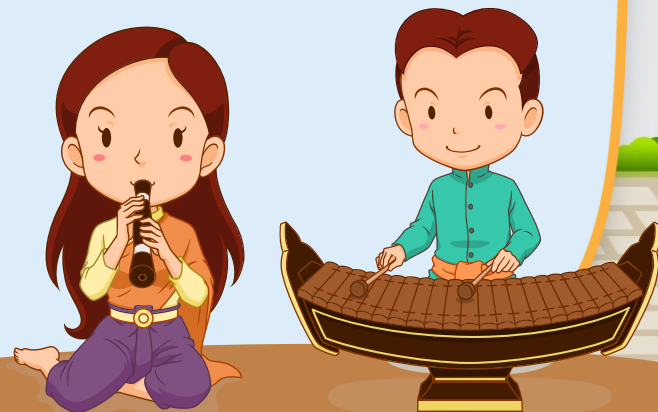

องค์ประกอบของดนตรีไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถบอกองค์ประกอบของดนตรีไทย
ได้อย่างถูกต้อง

องค์ประกอบของคนตรีไทย

คนตรีในแต่ละวัฒนธรรมของทุกชนชาติ ล้วนมีองค์ประกอบพื้นฐานทางดนตรีที่คล้ายกันจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดที่สร้างสรรค์ปรุงแต่งทางดนตรีเพื่อให้เหมาะสมตามเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน ในทางดนตรีไทยนั้นองค์ประกอบทางดนตรีจะมีลักษณะเด่นเฉพาะของตนเอง

องค์ประกอบของดนตรีไทย

๑. เสียงดนตรี

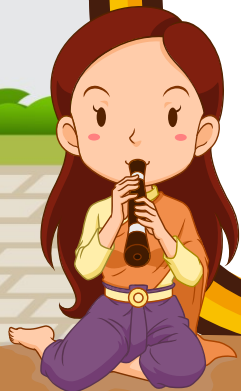
๒. ทำนอง

๓. จังหวะ

๔. การประสานเสียง

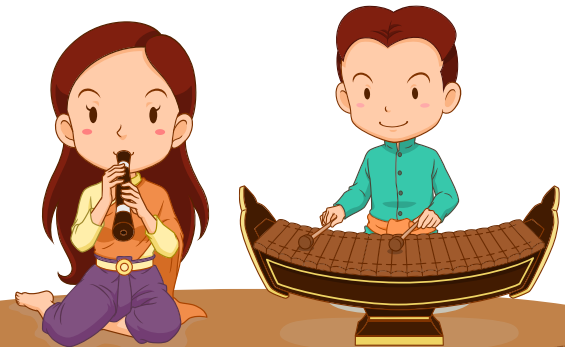
๕. รูปแบบหรือคีตลักษณ์

๖. อารมณ์เพลง

๑. เสียงดนตรี

คลื่นกลที่เกิดจากการสั่นสะเทือน เกิดจากการที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นทั้งเสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรี จากการดีด สี ตี เป่า รวมถึงเสียงร้องของมนุษย์ โดยนำเสียงต่าง ๆ มาจัดระบบให้เกิดความกลมกลืนกัน

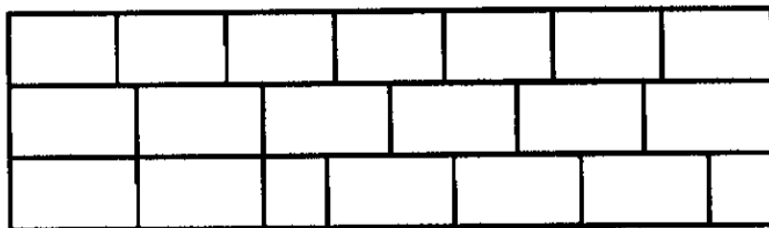

๑. เสียงดนตรี

ระบบเสียงดนตรีไทย มีทั้งหมด ๗ เสียง คือ เสียงโด เสียงเร เสียงมี เสียงฟา เสียงซอล เสียงลา และเสียงที่ ซึ่งแต่ละเสียงทั้ง ๗ เสียง มีระยะห่างของช่วงความถี่ แต่ละเสียงที่เท่ากัน โดยจะแตกต่างจากระบบเสียง ของดนตรีสากลที่มีระบบครึ่งเสียง

๑. เสียงดนตรี

ช่วงความถี่ของดนตรีไทย 1 2 3 4 5 6 7 8

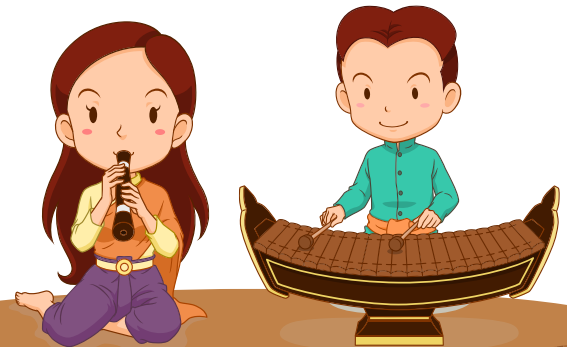
ช่วงความถี่ของดนตรีสากล 1 2 3 4 5 6 7 8

รูปที่ 3.1 การแบ่งช่วงความถี่ใน 1 ทบเสียงของดนตรีไทยเทียบกับ
ดนตรีสากล

ที่มา <http://sutir.sut.ac.th:๘๐๘๐/jspui/bitstream/๑๒๓๔๕๖๗๘๙/๒๒๔๕/๑/bib๒๙๘.pdf>

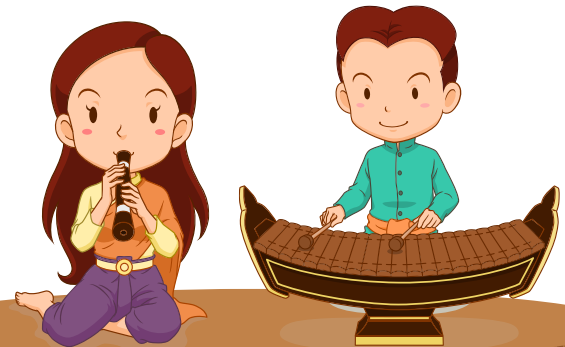
๒. ทำนอง

เสียงที่จัดเรียงอย่างเป็นระบบในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีระดับเสียงสูง-เสียงต่ำ เสียงยาว-เสียงสั้น เสียงดัง-เสียงเบา โดยนำเสียงมาเรียงกัน สลับกัน ซ้ำกัน เรียงกลับไปกลับมาในรูปแบบต่าง ๆ

๒. ทำนอง

ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ประพันธ์เพลงว่าต้องการ
สร้างสรรค์ให้บทเพลงนั้น ๆ ให้มีแนวทำนองที่หลากหลาย
แตกต่างกันไป

๓. จังหวะ

จังหวะหน้าทับ

รูปแบบจังหวะของการตีเครื่องประกอบจังหวะ (กลุ่มเครื่องหนังไทย เช่น กลองแขก ตะโพน โทณ รำมะนา) ตามแบบแผนการบรรเลงประกอบทำนองเพลง ใช้เป็นเกณฑ์นับจังหวะและเป็นเครื่องบอกโครงสร้างของเพลงนั้น ๆ

๔. การประสานเสียง

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

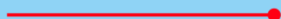
ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

เต๋าเท่ (ตั๋บเย็นย่า) วงเครื่องสายผสม วัชโรดม

เผยแพร่โดย : Thanawin Pholphakdee

เผยแพร่วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=kPHh&tfrseE>

๔. การประสานเสียง

การผสมผสานของแนวเสียงหลาย ๆ แนวที่เกิดขึ้นพร้อมกัน
ในเชิงดนตรีไทย มักจะพิจารณาในลักษณะของการบรรเลง
แนวทำนองที่ต่างกันหลาย ๆ แนวพร้อมกันโดยยึดทำนองหลัก
(เนื้อเพลงหรือลูกช้อง)

๔. การประสานเสียง

ซึ่งมีการยึดลูกตก เป็นเสียงสำคัญของการบรรเลงเพลงที่ยังคงไว้ เป็นลักษณะของการประสานเสียงชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า **การประสานเสียงในแนวนอน (Heterophony)**

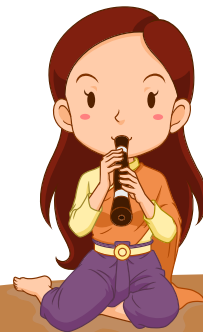
๕. รูปแบบ (คีตลักษณ์)

หมายถึง รูปแบบของบทเพลงหรือลักษณะโครงสร้างของ
บทเพลงไทยที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์
ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบของเพลงโดยแบ่งออกได้ดังนี้

การแบ่งเป็นวรรคเพลง

การแบ่งเป็นประโยคเพลง

การแบ่งเป็นท่อน

๕. รูปแบบ (คีตลักษณ์)

เพลงแขกบรเทศ เถา

วรรคเพลง

(หน้าทับสองไม้)

ชั้นเดียว ท่อน ๑

๑	- ล ล ล	- ล ล ล	- ซ ซ ซ	- ม ม ม	- ซ - ตั้	- รั้ - มี่	- ซึ้ - มี่	- รั้ - ตั้
---	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------	-------------	-------------

กลับต้น

ท่อน

ท่อน ๒

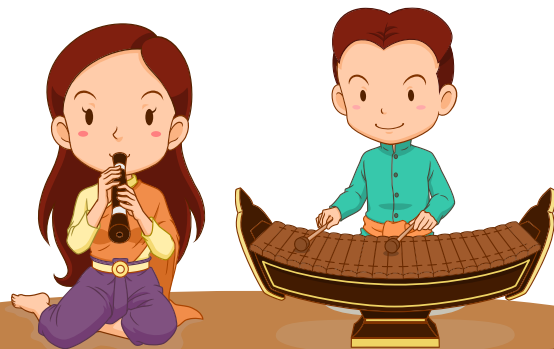
ประโยคเพลง

๒	- มี่ - รั้	- ตั้ - ล	- ม ซ ล	- ตั้ - รั้	- ซ - ตั้	- รั้ - มี่	- ซึ้ - มี่	- รั้ - ตั้
---	-------------	-----------	---------	-------------	-----------	-------------	-------------	-------------

กลับต้น

๒. อารมณ์เพลง

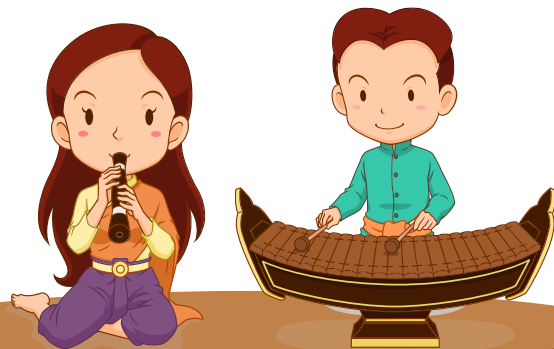
เป็นองค์ประกอบของดนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสุนทรียะ
ในการถ่ายทอดความรู้สึกผ่านบทเพลง ที่มีสัมผัสระหว่าง
ประโยคเพลงที่สอดคล้องกับจังหวะ ประกอบกับเทคนิคท่วงที
ลีลาของผู้บรรเลง

๒. อารมณ์เพลง

สามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึก อารมณ์ และ ภาพพจน์ต่าง ๆ ได้ตามบริบทของดนตรีไทย มีบทเพลง ที่ให้อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ

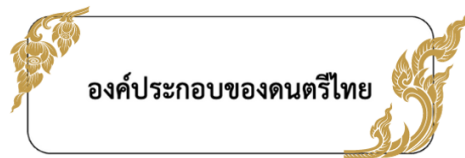

ใบงานเรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้ : องค์ประกอบของดนตรีไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความรู้เรื่อง องค์ประกอบของดนตรีไทยในรูปแบบแผนผังความคิด และเขียนอธิบายความหมายขององค์ประกอบดนตรีไทยแต่ละอย่างให้ถูกต้อง

ใบงานที่ ๑ เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้: องค์ประกอบของดนตรีไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง องค์ประกอบของดนตรีไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง องค์ประกอบของดนตรีไทย
รายวิชา ศิลปะ รหัสวิชา ศ๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความรู้เรื่ององค์ประกอบของดนตรีไทยในรูปแบบแผนผังความคิด และเขียนอธิบายความหมายขององค์ประกอบดนตรีไทยแต่ละอย่างให้ถูกต้อง

สรุป

ดนตรี เป็นศิลปะที่ต้องอาศัยเสียงเพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก **ผู้ฟัง** ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องเสียงได้เหมือนศิลปะแขนงอื่น **มนุษย์** เราต้องอาศัยการฟังโดยใช้หูเท่านั้น จึงจะสามารถรับรู้และซาบซึ้งถึงความไพเราะของเสียงที่เกิดจาก บทเพลงต่าง ๆ ได้ โดยบทเพลงต่าง ๆ จะต้องอาศัยองค์ประกอบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของดนตรีและเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ดนตรี เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาได้

สรุป

๑. เสียงดนตรี

๔. การประสานเสียง

๒. ทำนอง

๕. รูปแบบหรือคีตลักษณ์

๓. จังหวะ

๖. อารมณ์เพลง

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

อารมณ์และความรู้สึกในบทเพลงไทย

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาศิลปะ (ดนตรี) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

